

**Unios notatserie
nr. 4/2020**

**Om å ta ut folketrygd
ved 67 år og fortsette i jobb
- virkninger av samordningsreglene
i offentlig tjenestepensjon**

Erik Orskaug, sjeføkonom i Unio

12. juni 2020

<u>Innhold</u>	<u>Side</u>
Samordningsregler i strid med arbeidslinja.....	3
Tjenestepensjonen samordnes bort hvis du jobber etter 67 år	4
Uttak av folketrygd ved 67 år gir lavere livsvarig pensjon for de som står lenge i arbeid.....	7
Høyere sluttlønn påvirker ikke forskjellene	9
Litt forbedring i 2018-oppgjøret	10
Nærmere om Unios kritikk av samordningsreglene.....	12
Oppsummering	14
Vedlegg 1: Samlet pensjon, 1953-kullet	15
Vedlegg 2: Samlet pensjon, 1954-kullet	15

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 5 2009 Offentlig tjenestepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt - Unios hørings svar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde - privat tjenestepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenestepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios hørings svar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenestepensjon
- Nr 4 2013 Unios hovedkrav og forventninger til en ny regjering
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenestepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenestepensjon fra 2015
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 6 2014 Offentlig tjenestepensjon målt mot andre tjenestepensjonsordninger
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskommissjonens innstilling
- Nr 2 2016 Produktivitet II – Unios kommentarer til Produktivitetskommissjonens andre innstilling
- Nr 3 2016 Hvor høy avkastning bør det forutsettes for innskuddspensjon?
- Nr 7 2016 Innskuddspensjon – arbeidsgivers drøm
- Nr 8 2016 Cappelen-utvalget
- Nr 2 2017 Ny realinntektsnedgang for alderspensjonistene
- Nr 3 2019 Trygdeoppgjøret 2019
- Nr 5 2019 Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av 2021-budsjettet
- Nr 1 2020 Korona unntakstilstand
- Nr 2 2020 Finanspolitiske tiltak i forbindelse med korona-pandemien
- Nr 3 2020 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2020 og Kommuneproposisjonen 2021
- Nr 4 2020 Om å ta ut folketrygd ved 67 år og fortsette i jobb

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringsaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

12.6.2020

Om å ta ut folketrygd ved 67 år og fortsette i jobb – virkninger av samordningsreglene i offentlig tjenestepensjon

Offentlig ansatte som tar ut folketrygd fra 67 år, men fortsetter i jobb, får seg ofte en overraskelse når de går av med pensjon. Den livsvarige pensjonen blir for mange langt under 66 pst, kanskje under 50 pst. Selv for en gjennomsnittsinntekt kan den samlede pensjonen når folketrygden tas ut ved 67 år bli så mye som 1,5 mill. kroner mindre sammenliknet med en person som pensjoneres ved 67 år.

I dette notatet skal vi se på hvorfor de som har stått lenge i en offentlig jobb og har hatt en god offentlig tjenestepensjon kan ende opp med en liten livsvarig pensjon etter pensjonering.

Samordningsregler i strid med arbeidslinja

Samordningsreglene som ble vedtatt i 2010 var en av snublesteinene Stortinget vedtok etter tariffoppgjøret i 2009. Unio og de andre arbeidstakerorganisasjonene har hele tiden kritisert disse reglene. Vi mener de strider mot tariffavtalen fra 2009. Vi mener også at de strider mot pensjonsreformens arbeidslinje om at det skal lønne seg å jobbe. Det ble gjort en liten forbedring i 2018-oppgjøret, men hovedproblemet består for årgangene som har den gamle bruttoordningen fram til og med 1962-kullet.

Tidligere arbeidsminister Hauglie uttalte i fjor om 2009-oppgjøret som videreførte bruttoordningen at *"For arbeidstakerorganisasjonene var det da viktigere å beholde en god tidligpensjonsordning og garantien på 66 prosent enn å belønne dem som jobber lenge."* Dette er ikke riktig. Arbeidstakerorganisasjonene protesterte mot regjeringens tolkning av avtalen og den lovmessige oppfølgingen i Stortinget allerede i 2010. Hauglie har ikke vært alene om å skyve arbeidstakerorganisasjonene foran seg i forsvaret av disse urimelige lovfestede reglene.

Da organisasjonene framforhandlet ny offentlig tjenestepensjon i 2018 ble resultatet også noen forbedringer for årskullene 1954-1962 som er de siste som beholder dagens bruttoordning. F.eks. kan en offentlig ansatt født 1954 nå stå i jobb til fylte 69 år før samordningsregelen slår negativt inn. Det er en liten forbedring, men ikke mer.

Vi trenger arbeidskraften i offentlig sektor

Arbeidstakerorganisasjonene mener fortsatt at prinsippet om redusert tjenestepensjon for de offentlig ansatte som står lenge i jobb er både urimelig og uheldig og et brudd med arbeidslinja. I 2018-avtalen om ny offentlig tjenestepensjon for de som er født i 1963 eller senere, finnes ingen slik urimelig regel. Det er derfor viktig å endre dagens samordningsregler på dette punktet. Dagens regler vil kunne føre til at offentlig ansatte slutter tidligere enn ønsket eller at stat og kommune mister viktig kompetanse til privat sektor. Dagens regler gjelder til og med 1962-kullet, de er 67 år i 2029. Problemet kan derfor vedvare i mange år framover. Vi trenger arbeidskraften i offentlig sektor og den verdiskapingen som følger med.

Tjenestepensjonen samordnes bort hvis du jobber etter 67 år

De som jobber lenger enn 67 år kan velge om de vil ta ut folketrygden ved 67 år (om de ikke allerede har gjort dette) eller de kan gjøre som før pensjonsreformen, vente med å ta ut folketrygd samtidig med tjenestepensjonen når de går av med pensjon.

Tar ut folketrygd og tjenestepensjon samtidig

For de som tar ut folketrygd og tjenestepensjon samtidig blir samordningen slik at både folketrygden og samordningsfradraget levealdersjusteres med forholdstallet for avgangsåret. Samordningen kan illustreres slik for en i 1953-kullet som går av ved 73 år:

Tabell 1: Samordning ved samtidig uttak av folketrygd og tjenestepensjon ved 73 år

	Før laj	Forholdstall	Etter laj
Bruttopenisjon	66,0	1,000	66,0
- Samordningsfradrag	47,8	0,727	65,8
= Netto tjenestepensjon	18,2		0,2
+Folketrygd	52,0	0,727	71,5
= Samlet pensjon	70,2		71,7

Her ser vi at bruttopensjonen deles på forholdstallet 1, dette følger av tariffavtalen i 2009 som sa at en kunne kompensere for levealdersjusteringen ved å stå lenger i arbeid, men ikke lenger enn at bruttopensjonen ble 66 pst av sluttlønn. Dette oppnås ved at forholdstallet brukt på bruttopensjonen ikke kan settes lavere enn 1,000. Dette er som sagt i tråd med tariffavtalen fra 2009.

Når regjeringen og Stortinget i 2010 vedtok samordningsreglene, ble det derimot ikke noen begrensning på hvor stort samordningsfradraget kunne bli. Her skulle det faktiske forholdstallet ved uttaksalder benyttes, i dette tilfellet 0,727. Vi ser at samordningsfradraget etter levealdersjustering i eksemplet over er nesten like stort som bruttopensjonen. Det reduserer tjenestepensjonen til litt over en hundrelapp i måneden.

Folketrygden skal alltid levealdersjusteres ved uttak, her med avgangsårets forholdstall. Det gjør folketrygden alene større enn bruttopensjonen og i dette tilfellet også litt større enn samlet pensjon før levealdersjustering.

Samlet kan vi si at de som tar ut folketrygd samtidig med tjenestepensjonen når de går av med pensjon får en «god gammeldags bruttopensjon» i den forstand at denne bli større enn 66 pst av sluttlønn. Alle får derimot sin folketrygd fullt ut, og når denne øker sterkt når en står lenge i arbeid sørger samordningsreglene for at tjenestepensjonen reduseres og til slutt faller helt bort. Dette skjer ikke med private tjenestepensjoner. Sammenlikner vi to personer hvor den ene pensjonerer seg ved 67 år og den andre ved 73 år, er forskjellen i samlet utbetalt pensjon nesten 1,9 millioner kroner (vedlegg 1). Unio har hele tiden ment at det er inkonsistent og i strid med tariffavtalen fra 2009 at samordningsfradragene skal bruke samme forholdstall som folketrygden når det er lagt en begrensning i avtalen som sier at forholdstallet for bruttopensjonen ikke kan være lavere enn 1,000.

Tar ut folketrygd ved 67 år og fortsetter i jobb

For de som tar ut folketrygd ved 67 år og fortsetter i arbeid kan utslagene av samordningen bli mer alvorlige i den forstand at den livsvarige pensjonen fra pensjonering kan bli svært lav. Da er det liten trøst i å ha tatt ut folketrygd fra 67 år samtidig som en har mottatt lønn for arbeid.

Det som gjør at pensjonen fra 73 år blir så lav er at folketrygden som er tatt ut fra 67 år levealdersjusteres med forholdstallet ved 67 år (1,055), mens samordningsfradraget levealdersjusteres med forholdstallet for 73 år (0,727) da tjenstepensjonen tas ut. Resultatet blir nesten ingen tjenstepensjon som i eksemplet over, og en lav livsvarig folketrygd som ble levealdersjustert ved 67 år og som i tillegg ved pensjonering 73 år allerede er underregulert i seks år. Samordningen kan illustreres slik for en i 1953-kullet som tar ut folketrygden fra 67 år, men fortsetter i jobb til 73 år:

Tabell 2: Samordning når folketrygden tas ut ved 67 år og tjenstepensjonen tas ut ved pensjonering 73 år

	Før laj	Forholdstall	Etter laj
Bruttopenisjon	66,0	1,000	66,0
- Samordningsfradrag	47,8	0,727	65,8
= Netto tjenstepensjon	18,2		0,2
+Folketrygd	50,0	1,055	47,4
= Samlet pensjon	68,2		47,7

Samlet kan vi si at de som tar ut folketrygd ved 67 år og fortsetter i arbeid til 73 år kommer like dårlig ut når det gjelder netto tjenstepensjon som de som tar ut folketrygd og tjenstepensjon samtidig. Folketrygden derimot er lavere fordi den allerede er tatt ut fra 67 år og gitt utbetaling på om lag 50 pst av sluttlønn i seks år samtidig med mottak av lønn.

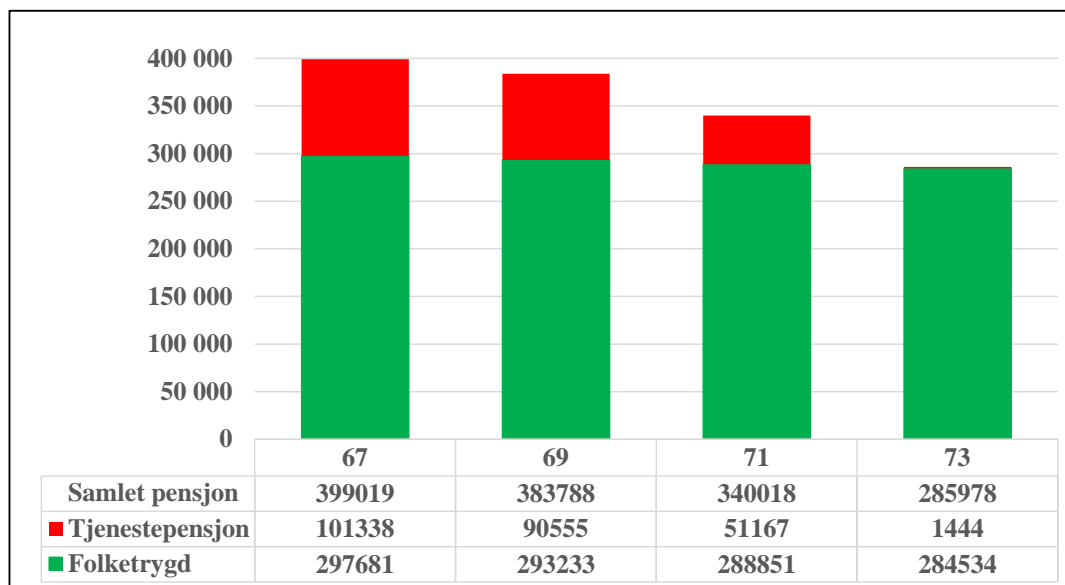
Sammenlikner vi to personer hvor den ene pensjonerer seg ved 67 år og den andre tar ut folketrygd ved 67 år og fortsetter i arbeid til 73 år, er forskjellen i samlet utbetalt pensjon over 1,5 mill. kroner (vedlegg 1).

Også her kommer det tydelig fram at det er samordningsreglenes bestemmelse om at samordningsfradraget skal levealdersjusteres med forholdstallet for det året tjenstepensjonen tas ut som gir lav eller ingen tjenstepensjon for de som står lenge i arbeid.

Forutsetninger for beregningene

I figur 1 og 2 (og tabell 1 og 2), vises det til en person som er født i 1953, har yrkesstart ved 27 år og en inntekt på 6 G, tilsvarende 600 000 kroner som er gjennomsnittet for en heltidsansatt i Norge. Det er videre forutsatt «flat lønn», dvs. at personen har hatt en lønnsvekst som har fulgt gjennomsnittet i arbeidsmarkedet. I figur 3 er sluttlønnen også 6 G, men 15 pst høyere enn gjennomsnittslønnen over yrkeskarrieren, i figur 4 og 5 sammenliknes beregninger for 1954-kullet med beregningene for 1953-kullet, ellers er forutsetningene for figur 3-5 som for figur 1 og 2.

Figur 1: Offentlig tjenstepensjon, uttak folketrygd ved 67 år og fortsette i jobb. Tjenstepensjonen tas ut ved pensjonering ved 67, 69, 71 eller 73 år. 1953-kullet.

Figur 1 viser¹ hvordan tjenstepensjonen blir stadig mindre jo lenger du står i arbeid etter 67 år. Den som pensjonerer seg ved 67 år får over 100 000 kroner i tjenstepensjon i tillegg til nesten 300 000 kroner i folketrygd. Hvis du står lenger i arbeid, blir tjenstepensjonen stadig mindre og ved 73 år er den redusert til 1 444 kroner, dvs. litt over 100 kroner per måned. I dette tilfellet er folketrygden tatt ut ved 67 år, slik at personens livsvarige pensjon fra 73 år er 286 000 kroner, om lag 100 000 kroner lavere enn den livsvarige pensjonen for den som sluttet i jobb ved 67 år (når denne blir 73 år).

Vedlegg 1 viser at forskjellen i samlet pensjon fra 67 år og livet ut her er over 1,5 mill. kr.

Offentlig ansatte betaler en egenandel på 2 pst av lønn for sin pensjonsordning. Det utgjør 12 000 kr per år for en lønn på 600 000 kr. Rett nok dekker denne AFP, uføre mv. i tillegg til alderspensjon, men urimeligheten i å betale en egenandel når alderspensjonen i tjenstepensjonsordningen er samordnet bort, er meget stor.

Informasjon om hvordan uttak av folketrygden før tjenstepensjonen påvirker samlet pensjon fra pensjonering – NAVs rolle

SPK og KLP informerer godt om hvordan uttak av folketrygden før tjenstepensjonen påvirker den samlede pensjonen fra pensjonering.

Når du fyller 67 år, har imidlertid flere sagt at de har fått en melding fra NAV om de ønsker å ta ut folketrygden. Denne meldingen kan nok ha forledet en del offentlig ansatte. Meldingen bør komme med en klar advarsel til de som har offentlig tjenstepensjon om at det vil gi lavere samlet pensjon fra pensjonering hvis du jobber etter 67 år (69 år for 1954 kullet).

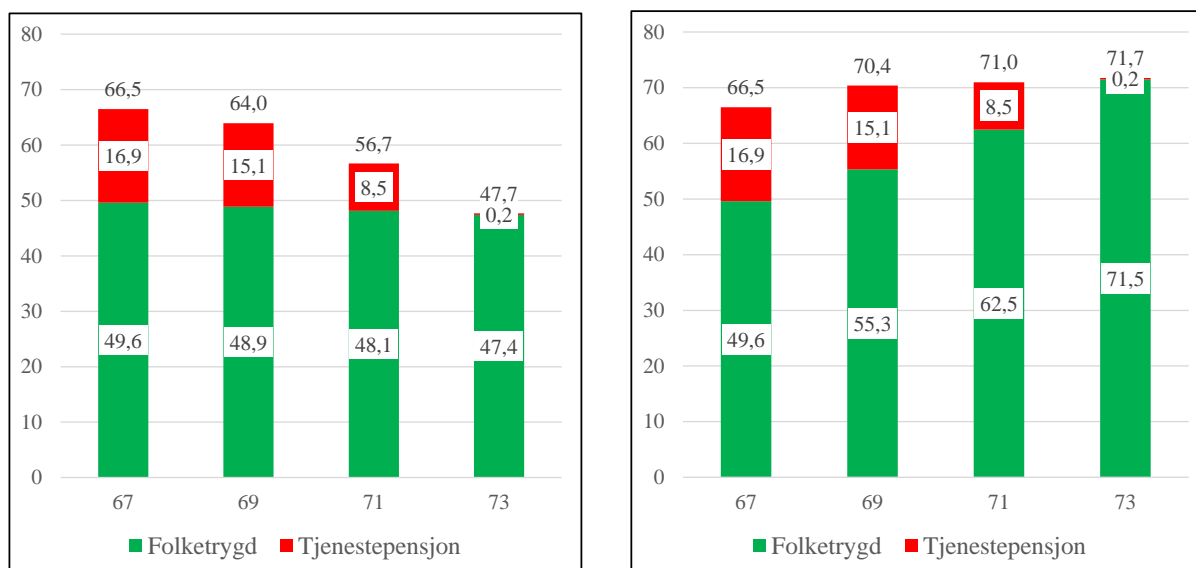
¹ Takk til analytiker Ola Mangset i KLP for god hjelp. Han har gjort beregningene bak alle figurene i dette notatet.

Uttak av folketrygd ved 67 år gir lavere livsvarig pensjon for de som står lenge i arbeid

Tar du ut folketrygden ved 67 år og fortsetter i arbeid, vil ikke folketrygden øke, og tjenestepensjonen vil gi det samme som for de som venter med å ta ut folketrygden til de går av med pensjon. Samordningen fører til at tjenestepensjonen blir mindre jo lenger du står i arbeid, og står du lenge nok samordnes tjenestepensjonen «bort» og du sitter igjen med bare en lav folketrygd.

Figur 2: Forskjellen i pensjon mellom en som tar ut folketrygd ved 67 år og fortsetter å jobbe (venstre panel) og en som venter og tar ut folketrygden samtidig med tjenestepensjonen ved pensjonering (høyre panel).

1953-kullet, «flat lønn», kompensasjoner i prosent av sluttlønn 6 G.

Eksemplene i figur 2 viser samlet offentlig tjenestepensjon for en arbeidstaker født i 1953, som startet i arbeid som 27-åring og som har hatt lønn på 6 G hele tiden, ca. 600 000 kroner i dag.

Både venstre og høyre panel viser at de som slutter i jobb som 67-åring får 66,5 pst av sluttlønn i pensjon, hvor tjenestepensjonen utgjør 16,9 pst. Begge panelene viser også at tjenestepensjonen er like høy ved lik avgangsalder uavhengig av om folketrygden er tatt ut ved 67 år eller ikke.

I høyre panel ser vi hvordan samlet pensjon øker noe hvis arbeidstakeren står lenger i arbeid og venter med å ta ut folketrygden til han slutter å jobbe. Han tar da ut både folketrygd og tjenestepensjon samtidig. Dette er «gamlemåten», det som var eneste mulighet før for de som sto i arbeid lenger enn 67 år. Bruttoordningen er skrudd sammen slik at du får 66 pst av sluttlønn (som levealdersjusteres) pluss en fordel som oppstår når tjenestepensjonen samordnes med folketrygden (også denne fordelene levealdersjusteres). Når pensjonen er høyere enn 66 pst, skyldes det at levealdersjusteringen er moderat for 1953-kullet og at du må

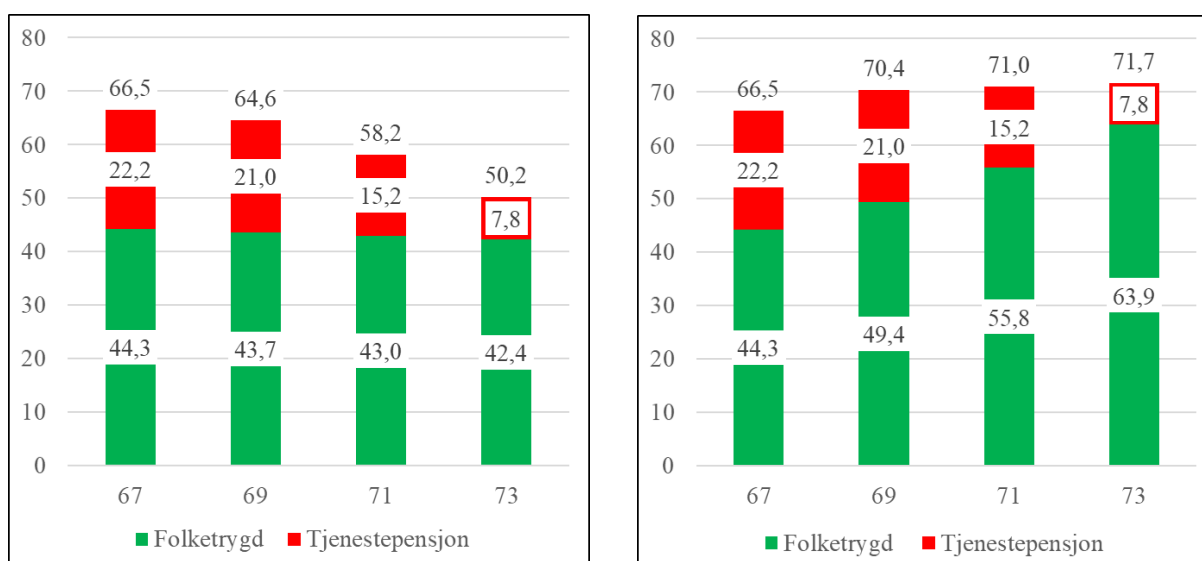
stå i arbeid i relativt kort tid for å kompensere for denne og dermed også få full uttelling for samordningsfordelene på toppen av 66-prosenten. Etter 69 år ser vi at det er lite å «tjene» på å stå lenger i arbeid.

I venstre panel ser vi at tjenstepensjonen er like stor ved de forskjellige uttaksaldrene som i høyre panel. Forskjellen er derimot stor i hvor mye du får fra folketrygden avhengig av om du har begynt å ta denne ut ved 67 år eller om du venter med å ta den ut til du pensjonerer deg. Har du tatt ut folketrygden fra 67 år og står i arbeid til 73 år blir folketrygden fra 73 år 47,4 pst av sluttlønn (venstre panel), mens han som venter med å ta ut folketrygden til 73 år (høyre panel) får 71,5 pst, dvs. 24,1 prosentpoeng mer enn han som tok ut folketrygden ved 67 år. Det tilsvarer en forskjell på 144 600 kroner per år fra du er 73 år og livet ut.

Høyere sluttlønn påvirker ikke forskjellene

Har du hatt karrierelønnsvekst, f.eks. slik at sluttlønnen på 6 G er 15 pst høyere enn gjennomsnittslønna, påvirker ikke dette forskjellene mellom de som tar ut folketrygden ved 67 år og de som venter med å ta ut folketrygden til pensjonering. De vanlige effektene i bruttoordningen som følger av samordningen gir derimot en annen fordeling av den samlede pensjonen, folketrygden gir mindre kompensasjon og tjenstepensjonen mer.

Figur 3: Forskjellen i pensjon mellom en som tar ut folketrygd ved 67 år og fortsetter å jobbe (venstre panel) og en som venter og tar ut folketrygden samtidig med tjenstepensjonen ved pensjonering (høyre panel). 1953-kullet, sluttlønn 15 pst høyere enn gjennomsnittslønn, kompensasjoner i prosent av sluttlønn 6 G.

Eksemplene i figur 3 viser samlet offentlig tjenstepensjon for en arbeidstaker født i 1953, som startet i arbeid som 27-åring og som har en sluttlønn på 6 G (ca. 600 000 kroner) som er 15 pst høyere enn gjennomsnittslønn over karrieren.

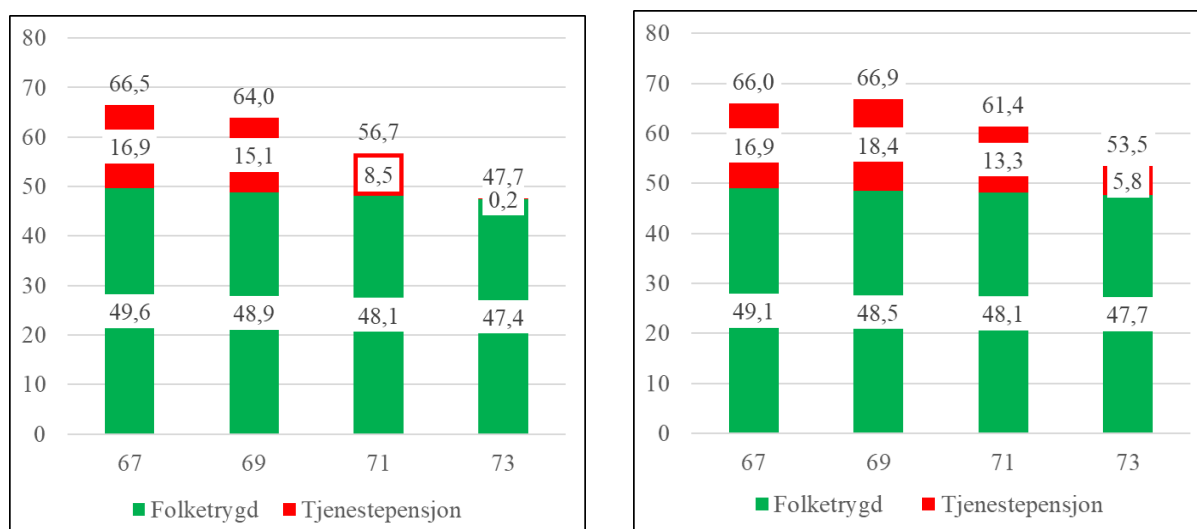
Både venstre og høyre panel viser at de som slutter i jobb som 67-åring får 66,5 pst av sluttlønn i pensjon, hvor tjenstepensjonen utgjør 22,2 pst. Begge panelene viser også at tjenstepensjonen er like høy ved lik avgangsalder uavhengig av om folketrygden er tatt ut ved 67 år eller ikke.

Forskjellen sammenliknet med figur 2, er at folketrygden gir lavere kompensasjon målt i forhold til sluttlønn 6 G. Dette kompenseres i samordningen, tjenstepensjonen gir om lag tilsvarende høyere kompensasjon, og samlet kompensasjon blir nesten lik som i tilfellet med «flat lønn» og 6 G i hele karrieren i figur 2.

Litt forbedring i 2018-oppgjøret

Da arbeidstakerorganisasjonene i 2018 forhandlet fram ny offentlig tjenstepensjon for 1963-kullet og de som er yngre, ble det også gjort noen forbedringer for årskullene 1954-1962 som er de siste som beholder dagens bruttoordning. Justeringene innebar f.eks. at en offentlig ansatt født 1954 nå kan stå i jobb til fylte 69 år før samordningsreglene slår negativt inn. Det er en liten forbedring, men ikke mer.

Figur 4: Forskjellen i pensjon mellom 1953-kullet (venstre panel) og 1954-kullet (høyre panel) når begge årskullene tar ut folketrygd ved 67 år og fortsetter å jobbe. «Flat lønn», kompensasjoner i prosent av sluttlønn 6 G.

En rett fram sammenlikning mellom to årskull er ikke helt riktig da 1954-kullet vil ha en noe sterkere levealdersjustering enn 1953-kullet. Men som vi ser er forskjellen i folketrygd ved 67 år bare 0,5 prosentpoeng. Sammenlikningen viser at justeringen i samordningsreglene for 1954-kullet gjør at tjenstepensjonen øker med 1,5 prosentpoeng når 1954-kullet står i arbeid til 69 år, mens tjenstepensjonen reduseres med 1,8 prosentpoeng når 1953-kullet står i arbeid til 69 år. Fra 69 år reduseres tjenstepensjonen om lag likt for begge årskull.

Hvordan er samordningsreglene justert for årskullene 1954-1962?

For kullene som er født i 1954-62 vil samordningen måtte forholde seg til både gammel og ny folketrygd. En ting er at samordningsreglene er forskjellige for gammel og ny folketrygd. Et annet og viktigere forhold i denne sammenheng er at bruttopensjonen dels vil levealdersjusteres med forholdstall og dels med delingstall/justeringstall. Det såkalte gulvet på forholdstallet (1,000) slår inn om lag ett år tidligere enn gulvet på delingstallet (13,42).

Justeringen ligger i at det for disse årskullene tillates at bruttopensjonen kan øke, både den som skal samordnes med dagens folketrygd og den som skal samordnes med ny folketrygd, til delingstallet er 13,42. Da vil fleksibiliteten gjelde om lag ett år lenger for den delen av bruttopensjonen som skal samordnes med gammel folketrygd. Dette innebære at disse årskullene kan «overkompensere», dvs. at bruttopensjonen blir høyere enn 66 prosent i den

delen av pensjonen som skal samordnes med gammel folketrygd fram til den delen av bruttopensjonen som skal samordnes med ny folketrygd er 66 prosent.

For 1954-kullet innebærer justeringen at 90 prosent av bruttopensjonen øker dersom arbeidstaker står i jobb etter 68 år og 2 mnd. Dersom 1954-kullet jobber til 69 år og 2 mnd. vil bruttopensjonen øke med flere prosentpoeng ut over 66 pst. For yngre årskull vil økningen være mindre fordi disse får mindre av pensjonen beregnet med gammel folketrygd.

I figur 5 ser vi på effekten av de justerte samordningsreglene for 1954-kullet når folketrygd og tjenstepensjon tas ut samtidig ved pensjonering.

Som i figur 4 viser sammenlikningen i figur 5 at tjenstepensjonen øker med 1,5 prosentpoeng når 1954-kullet står i arbeid til 69 år, mens tjenstepensjonen reduseres med 1,8 prosentpoeng når 1953-kullet står i arbeid til 69 år. Fra 69 år reduseres tjenstepensjonen om lag likt for begge årskull.

Figur 5: Forskjellen i pensjon mellom 1953-kullet (venstre panel) og 1954-kullet (høyre panel) når begge årskullene tar ut folketrygd og tjenstepensjon samtidig ved pensjonering. «Flat lønn», kompensasjoner i prosent av sluttlønn 6 G.

Utslag for samlet utbetalt pensjon

Hvordan slår justeringen av samordningsreglene ut hvis vi ser på forskjellen mellom samlet utbetalt pensjon for en som pensjoneres ved 67 år og for de som jobber lenger?

Vedlegg 1 viser at forskjellen i samlet utbetalt pensjon for 1953-kullet vil være over 1,5 mill. kroner når vi sammenlikner to personer hvor den ene pensjoneres ved 67 år og den andre tar ut folketrygd ved 67 år og fortsetter i arbeid til 73 år. Denne forskjellen er for 1954-kullet redusert til 1,1 mill. kroner (vedlegg 2).

Ser vi på de tilsvarende forskjellene for de som hhv pensjoneres ved 67 år og 69 år, reduseres forskjellen i samlet pensjon fra 330 000 kroner (vedlegg 1) til 42 000 kroner (vedlegg 2).

Nærmere om Unios kritikk av samordningsreglene

Unio har hele tiden ment at det har vært inkonsistent og i strid med tariffavtalen av 2009 at samordningsfradragene skal benytte samme forholdstall som folketrygden når bruttopensjonen har en begrensning som gjør at forholdstallet ikke kan settes lavere enn 1,000. Dette reduserer netto tjenstepensjon og svekker arbeidsinsentivene til de som står i arbeid ut over 67 år, uavhengig av om folketrygden er tatt ut før tjenstepensjonen eller ikke.

For å unngå at den livsvarige pensjonen etter pensjonering kan bli lav når folketrygden er tatt ut tidligere enn tjenstepensjonen, f.eks. ved 67 år, har Unio hele tiden rådført medlemmene til å ta ut folketrygd og tjenstepensjon samtidig ved pensjonering. Dette har vi gjort selv om folketrygden er fleksibel og uttakstidspunktet for denne ikke skal påvirke samlet utbetaling i særlig stor grad.

Unio har sammen med de andre hovedorganisasjonene på arbeidstakersiden tatt avstand fra den samordningsteknikken som ble lovfestet i 2010. Vi har hele tiden oppfattet lovforslaget på dette område som en del av «snublesteinene» etter 2009-avtalen da bruttoordningen ble videreført. Arbeidstakerorganisasjonene har uttalt seg klart i dette spørsmålet hele veien:

- i forbindelse med høringsforslaget fra regjeringen i 2010 om oppfølging av 2009-avtalen
- i forbindelse med høringen i tilknytning til stortingsbehandlingen i 2010 av lovforslaget om oppfølging av 2009-avtalen
- i forbindelse med høringsforslaget fra regjeringen i 2019 om oppfølging av 2018-avtalen
- i forbindelse med høringen i tilknytning til stortingsbehandlingen i 2019 av lovforslaget om oppfølging av 2018-avtalen

Klar motstand allerede fra første høringsrunde i 2010

Første gang arbeidstakerorganisasjonene reagerte på regjeringens forslag til samordningsregler for de som står i arbeid etter 67 år var i forbindelse med Arbeidsdepartementets høringsnotatet om «Oppfølging av avtale om tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor».

I høringssvaret fra LO Kommune, LO Stat, Unio, YS og Akademikerne av 15. januar 2010 heter det bl.a. at:

«Organisasjonene mener høringsnotatets forslag til løsning for å kompensere for levealdersjusteringen av tjenstepensjonen ved å stå i stilling ut over 67 år er uheldig» ... «Departementet foreslår imidlertid at en slik begrensning [i forholdstallet] ikke skal gjelde samordningsfradragene, dvs. at samordningsfradraget divideres med forholdstallet også når dette er lavere enn 1,000. Argumentet er at det dermed blir samsvar mellom samordningsfradragene og den folketrygden som vedkommende får utbetalt. Dette begrenser imidlertid insentivene til å stå i tjeneste utover 67 år, noe som må anses uheldig».

Arbeidstakerorganisasjonene peker på at de negative insentivene bør løses ved:

«at samme begrensning bør innføres for samordningsfradraget som for bruttopensjonen, dvs. at forholdstall 1,000 benyttes også for samordningsfradraget når forholdstallet ved uttaksalder er lavere enn 1,000.»

Motstanden opprettholdes i høring i Stortinget i forbindelse med behandlingen av lovforslaget som følger opp pensjonsavtalen av 2018

I høring i Arbeids- og sosialkomiteen på Stortinget 3. mai 2019 om lovforslag Prop. 87 L (2018-2019) Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (oppfølging av pensjonsavtalen av 2018) leverte LO, Unio, YS og Akademikerne et felles skriftlig innspill der det under avsnittet Pensjonspolitiske utfordringer for eldre årskull bl.a. heter:

«Fleksibilitet for eldre årskull.

Påslagspensjon er en nødvendig tilpasning til pensjonsreformen og den kraftige effekten av levealdersjustering prognosene nå viser. Fødselskullet fra 1993 må arbeide om lag 5 år lenger enn 1943-kullet for å kompensere for levealdersjusteringen i folketrygdens alderspensjon. Det er derfor helt sentralt at det gis uttelling for å stå lengre i arbeid i offentlig tjenstepensjon.

De som er født før 1963 beholder imidlertid dagens offentlige pensjonsordning og får i svært liten grad uttelling for å forlenge yrkeskarrieren, og det kan også medføre pensjonstap. Det er krevende at det ikke har lyktes oss i forhandlinger å få til bedre vilkår som kommer de som er født i 1962 eller tidligere til gode.

For disse kullene blir verken pensjonsreformen eller regjeringserklæringens intensjon gjort gjeldende.

Vi har hele tiden ment at det bør innføres fleksibilitet også for disse årskullene, og at de som et minimum bør få mulighet til å kombinere videre arbeid med uttak av tjenstepensjon fra 67 år. Dette kan enkelt gjennomføres ved at fleksibiliteten for bruttopensjon som skal gjelde fra 1963-kullet fra 67 år, også gis virkning for tidligere årskull.

I proposisjonen bekrefter departementet at arbeidstakerorganisasjonene krevde økt fleksibilitet i prosessen som ledet til avtalen 3. mars 2018. Departementet konstaterer imidlertid at organisasjonene valgte å prioritere andre grupper, slik at dette ikke ble en del av avtalen. Dette kan ikke bli stående uimotsagt. Departementet har ikke vist forhandlingsvilje om økt fleksibilitet for de som beholder bruttoordningen.

Gjøres det ikke endringer i det som nå foreslås kan det bli en krevende situasjon framover. Om drøyt 10 år vil kullene født 1962 og 1963 være rundt 67 år. De vil stå ovenfor helt ulike pensjonssystemer, forventede pensjonsnivåer, fleksibilitet og arbeidsinsentiver. I rapport 2018/33 har SSB beregnet at 1962-kullet får om lag 6 prosentheter lavere kompensasjon en 1963-kullet ved 67 år og om lag 16 prosentpoeng lavere kompensasjon ved 70 år, målt mot sluttlønn. I proposisjonen bekreftes disse forskjellene.

Med mulighet for å kombinere videre arbeid i offentlig sektor med uttak av tjenstepensjon, vil problemet knyttet til at arbeid utover det tidspunkt

forholdstallet/justeringstallet blir én gir lavere pensjon, samtidig være løst for de som ennå ikke er rammet.

Departementets forslag i 2010 om å innføre begrensning i bruttopensjonen uten tilsvarende begrensning i samordningsfradraget (forholdstall lik én problemet) har ikke på noe tidspunkt vært i samsvar med vår forståelse av avtalen fra 2009. Det en i realiteten da gjør er å la folketrygden «finansiere» eller «avlaste» tjenstepensjonsordningen for de som står lenge i arbeid. For de som står lenge nok i arbeid nuller dette tjenstepensjonen helt. Samtidig har disse arbeidstakerne hele tiden betalt 2 prosent av lønn i egenandel. I realiteten medfører altså disse reglene at grupper arbeidstakere må betale for å få den folketrygden de uansett har krav på. Dette er helt uforståelige regler.

Arbeidstakerorganisasjonene ber Stortinget om å gjøre justeringer i lovforslaget som gir de som beholder bruttordningen økt fleksibilitet gjennom mulighet til å kombinere videre arbeid med uttak av tjenstepensjon fra 67 år. Begrensningen på forholdstall/justeringstall 1 bør videre fjernes, jf. representantforslag 46 L (2018-2019).»

Oppsummering

Samordningsreglene for de som er født i 1953 eller tidligere gir stadig lavere netto offentlig tjenstepensjon for de som står i arbeid ut over 67 år. Står du lenge nok samordnes til slutt hele tjenstepensjonen bort og arbeidstaker sitter igjen med bare folketrygd. Det er den ulike og inkonsistente behandlingen av hvordan bruttopensjonen og samordningsfradraget skal levealdersjusteres som er årsak til dette. De reglene ble fastsatt av Stortinget i 2010.

Arbeidstakerorganisasjonene har hele tiden ment at disse reglene er inkonsistente, i strid med arbeidslinja og i strid med tariffavtalen fra 2009.

For årskullene 1954-1962, som er de siste kullene som har den gamle bruttoordningen, ble det i forbindelse med pensjonsavtalen fra 2018 gjort små forbedringer som gjør at de negative virkningene av samordningsreglene kommer noe seinere. F.eks. vil en offentlig ansatt født i 1954 kunne få økt netto tjenstepensjon fram til 69 år før samordningsreglene slår negativt inn. Men disse forbedringene har avtakende virkning for årskullene etter 1954-kullet som får en stadig større del av sin folketrygd etter nye regler, så problemet er ikke løst.

De uheldige utslagene av samordningen gjelder både de som tar ut folketrygd og tjenstepensjon samtidig ved pensjonering etter 67 år og de som tar ut folketrygd for eksempel ved 67 år og fortsetter i jobb. I det siste tilfellet blir den livsvarige samlede pensjonen ved fratreden lav, i noen tilfeller blir tjenstepensjonen null og folketrygden lav fordi den ble tatt ut ved f.eks. 67 år. Egenandelen på 2 pst må oppfattes som en ekstrastraff for de som får alderpensjonen i tjenstepensjonsordningen samordnes bort.

Da det ble innført fleksible regler for uttak av folketrygd også for de som fikk videreført bruttoordningen etter tariffoppjøret i 2009, hadde det vært mer naturlig om tjenstepensjonen i bruttoordningen hadde blitt endelig samordnet ved 67 år for alle, uavhengig av hvor lenge etter 67 år en står i arbeid. Ved å «fryse» tjenstepensjonen ved 67 år ville de som står lenger i arbeid fått de insentivene som ligger i folketrygden.

Vedlegg 1: Samlet pensjon, 1953-kullet*

	Jobber	Jobber til 69 år		Jobber til 71 år		Jobber til 73 år	
	til 67 år	FT67	FT69	FT67	FT71	FT67	FT73
67	399 019	297 681	0	297 681	0	297 681	0
68	396 049	295 465	0	295 465	0	295 465	0
69	393 100	383 788	422 445	293 266	0	293 266	0
70	390 174	380 931	419 300	291 082	0	291 082	0
71	387 270	378 095	416 179	340 018	425 934	288 916	0
72	384 387	375 281	413 081	337 487	422 763	286 765	0
73	381 525	372 487	410 006	334 975	419 616	285 978	430 339
74	378 685	369 714	406 954	332 481	416 492	283 849	427 135
75	375 866	366 962	403 924	330 006	413 392	281 736	423 956
76	373 068	364 230	400 917	327 549	410 315	279 639	420 800
77	370 291	361 519	397 933	325 111	407 260	277 557	417 667
78	367 534	358 828	394 971	322 691	404 228	275 491	414 558
79	364 798	356 156	392 030	320 289	401 219	273 440	411 472
80	362 083	353 505	389 112	317 904	398 233	271 405	408 409
81	359 387	350 874	386 215	315 538	395 268	269 384	405 369
82	356 712	348 262	383 340	313 189	392 326	267 379	402 351
Samlet	6 039 949	5 713 778	5 636 407	5 094 731	4 907 047	4 519 032	4 162 057
"Mer"		77 371		187 684		356 976	
Mindre sml. avgang 67 år		-326 171	-403 542	-945 218	-1 132 902	-1 520 916	-1 877 892

Vedlegg 2: Samlet pensjon, 1954-kullet*

	Jobber	Jobber til 69 år		Jobber til 71 år		Jobber til 73 år	
	til 67 år	FT67	FT69	FT67	FT71	FT67	FT73
67	396 000	297 681	0	297 681	0	297 681	0
68	393 052	295 465	0	295 465	0	295 465	0
69	390 126	401 603	440 730	293 266	0	293 266	0
70	387 222	398 613	437 449	291 082	0	291 082	0
71	384 339	395 646	434 193	368 570	454 550	288 916	0
72	381 478	392 701	430 960	365 826	451 166	286 765	0
73	378 639	389 777	427 752	363 103	447 808	321 298	465 423
74	375 820	386 876	424 568	360 400	444 474	318 906	461 958
75	373 022	383 996	421 408	357 717	441 165	316 532	458 519
76	370 245	381 137	418 270	355 054	437 881	314 176	455 106
77	367 489	378 300	415 157	352 411	434 622	311 837	451 718
78	364 754	375 484	412 066	349 788	431 386	309 516	448 356
79	362 038	372 689	408 999	347 184	428 175	307 212	445 018
80	359 343	369 914	405 954	344 599	424 988	304 925	441 705
81	356 668	367 161	402 932	342 034	421 824	302 655	438 417
82	354 013	364 428	399 933	339 488	418 684	300 402	435 153
Samlet	5 994 250	5 951 472	5 880 372	5 423 669	5 236 723	4 860 632	4 501 374
"Mer"		71 100		186 946		359 258	
Mindre sml. avgang 67 år		-42 778	-113 878	-570 581	-757 527	-1 133 618	-1 492 876

*Pensjonen er beregnet som «faste G», underreguleringen gir derfor 0,75 pst lavere «fast-G-pensjon» fra det ene til det neste året.

Unio har over 380.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer, maskinister og bibliotekarer

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

 **AKADEMIKER
FORBUNDET**

 Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

 **Skatterevisorenes
Forening**

